

Małgorzata Jażdżewska

Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii
Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: m.j12@wp.pl

Bogdan Ślusarz

Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Zielonogórski
e-mail: b.slusarz@wpa.uz.zgora.pl

Pokonywanie przeszkód w regionach przygranicznych w świetle raportu Komisji Europejskiej

STRESZCZENIE

Publikacja dotyczy Raportu Komisji Europejskiej na temat pokonywania przeszkód w regionach przygranicznych wpływających na jakość współpracy, w którym omawiano istotę problemu, czyli zanalizowano aktualnie występujące przeszkody, poruszono istotne kwestie i przedstawiono ogólne wnioski. Do najczęściej występujących problemów zaliczyć należy bariery prawne i administracyjne, bariery językowe, dostępność fizyczną, różnice gospodarcze, zainteresowanie władz publicznych współpracą, różnice społeczne i kulturowe, brak zaufania. Raport wskazuje również na propozycje rozwiązań tych problemów.

Badanie przeprowadzone przez DG Regio jest cennym materiałem, który zaangażował 623 podmiotów do wypowiedzi o problemach we współpracy transgranicznej w Europie. Zdaniem autorów, analiza przedstawiona na poziomie ogólności, czyli europejskim, nie jest w pełni przydatna dla euroregionów województwa lubuskiego.

Aby kierunkować rozwój współpracy transgranicznej, należy zidentyfikować szczegółowe, wspólne problemy, określić cele konkretnych partnerów transgranicznych wynikające z celów działania, ich rezultaty i wskaźniki.

SŁOWA KLUCZOWE

współpraca transgraniczna, Komisja Europejska, euroregiony

Wprowadzenie

W latach pięćdziesiątych XX wieku zrodziła się w Europie idea współpracy społeczeństw zlokalizowanych na granicach państw¹. Na początku rozwinęły się kontak-

1 Urząd statystyczny we Wrocławiu, *Euroregiony na granicach Polski*, Wrocław 2007, <http://wroclaw.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/euroregiony-na-granicach-polski-2007,8,1.html#> (dostęp 21.01.2017).

ty norwesko-szwedzko-fińskie, holendersko-niemieckie oraz niemiecko-francuskie, w następnej kolejności w miarę ewaluowania procesu demokratyzacji Europy aktywizowały się pozostałe regiony przygraniczne. Głównym celem aktywności przygranicznej społeczeństw jest zniesienie różnorodnych barier spowodowanych istnieniem granicy rozumianej jako zapory i wymuszającej przesuwanie działalności gospodarczej, handlu, komunikacji, osadnictwa itp. ku centrom państw narodowych. Modelowym przykładem takiej współpracy jest Alzacja, gdzie historyczne przesłanki stworzyły region na pograniczu francusko-niemieckim, mogące być wzorem dla pozostałych regionów Unii Europejskiej.

Potrzeba rozwijania współpracy na granicach państw europejskich została zawarta w preambule do Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych: „Granice są bliźniami historii”². Preambuła wyjaśnia, że aktywność społeczeństw na granicach może zniwelować bariery, różnice kulturowe i rozwijać regiony przygraniczne w obszarze życia kulturalnego, społecznego i gospodarczego oraz związanej z nimi infrastruktury.

Wspieraniu rozwoju współpracy transgranicznej zostały również dedykowane środki finansowe zaplanowane w ramach kilku programów operacyjnych Komisji Europejskiej jako bezzwrotne dotacje. Należy do nich program Phare utworzony 1989 r., w ramach którego działa Phare CBC, Phare Credo, Phare Tacis, ponadto program MEDA, CARDS³. W latach 2014–2020 inicjatywy przygraniczne wspiera finansowo program Europejskiej Współpracy Terytorialnej: transgraniczny (Polska–Słowacja, Czechy–Polska, Polska–Saksonia, Brandenburgia–Polska, Meklemburgia–Pomorze Przednie–Brandenburgia–Polska, Południowy Bałtyk–Litwa–Polska), transnarodowy (Region Morza Bałtyckiego, Europa Środkowa), program międzyregionalny (Interreg Europa) oraz Program Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa (Polska–Białoruś–Ukraina, Polska–Rosja)⁴. Nad prawidłowym procesem realizacji tych programów czuwają komitety monitorujące, w których skład wchodzi przedstawiciele rządów, samorządów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz związków zawodowych, w posiedzeniach uczestniczy również przedstawiciel Komisji Europejskiej. Ważną rolę do odegrania mają też instytucje zarządzające i sekretariaty techniczne. Istotny wkład w realizację programów mają również euroregiony, które zarządzają małymi projektami.

Podczas realizacji wspólnych przedsięwzięć wykonywanych za pomocą dotacji unijnych pojawiły się pytania o jakość działań w stosunku do nakładów, możliwość uzyskania lepszych efektów współpracy oraz przygotowanie pakietu pomocowego interwencji na miarę aktualnych problemów społecznych. Stąd inicjatywa Komisji Europejskiej zbadania przeszkód występujących w regionach przygranicznych wpływających na jakość współpracy, zrodzona z okazji 25-lecia wdrażania unijnych inwestycji w ramach Programów Interreg.

2 Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych. Nowelizacja, <http://docplayer.pl/7365320-Europejska-karta-regionow-granicznych-i-transgranicznych-nowelizacja.html>, Gronau, 2004, s. 3 (dostęp 21.01.2017).

3 Urząd statystyczny we Wrocławiu, *op. cit.*

4 Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich, Serwis programów EWT i EIS, www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach/ (dostęp 21.01.2017).

1. Odniesienie się do metodologii

Raport powstał na podstawie internetowych konsultacji społecznych na temat pokonywania przeszkód w regionach przygranicznych. Konsultacje, które rozpoczęły się we wrześniu 2015 r., poprzedzone były działaniami promocyjno-informacyjnymi w jedenastu regionach przygranicznych cyklem prezentacji z udziałem przedstawicieli Komisji Europejskiej. Trwały trzy miesiące i pozwoliły uzyskać 623 opinie poddanych następnie analizie i podsumowaniu.

Pytania ankietowe skierowano do obywateli, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, jednostek samorządu terytorialnego, organów rządowych w 160 euroregionach. Procentowy udział poszczególnych grup respondentów przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Profile respondentów

Profil respondenta	Udział w badaniu (%)
Osoba prywatna	48
Organ prowadzący	23
Organizacja	13
Przedsiębiorstwo	7
Inne	4
Osoba samozatrudniona	2
Uczelnia wyższa/placówka badawcza	2
Grupa interesu działająca w skali europejskiej	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu Komisji Europejskiej.

W badaniu przeważały osoby prywatne, organy prowadzące i organizacje, czyli główni beneficjenci programu Interreg. Miejsce zamieszkania większości ankietowanych to głównie cztery kraje europejskie: Niemcy, Francja, Rumunia i Polska. Można to wyjaśnić przede wszystkim liczbą granic, euroregionów, intensywnością korzystania z programów Interreg czy też sprawnością w promowaniu badania.

Ankieta miała formę internetową i zawierała pytania zamknięte i otwarte, przygotowano ją w 23 językach urzędowych Unii Europejskiej. Przy tworzeniu ankiety wykorzystano narzędzie EUSurvey⁵, powstałe w 2013 r., umożliwiające przygotowywanie ankiet i publicznych konsultacji społecznych. Darmowe formularze zawarte w EUSurvey są bardzo zróżnicowane, od bardzo prostych do rozbudowanych i skomplikowanych, posiadają jednocześnie możliwość dowolnego modyfikowania.

Równoległe z ankietą udostępniono funkcyjną skrzynkę pocztową⁶, która umożliwiła dosyłanie respondentom własnych badań, opracowań, zestawień za pośrednictwem poczty elektronicznej. Z tej formy kontaktu skorzystało 33 respondentów. Uczestnicy konsultacji mieli do wyboru trzy sposoby publikacji udzielonych odpowiedzi: zezwolić DG Regio

5 European Commission, <https://ec.europa.eu/eusurvey/home/about> (dostęp 22.01.2017).

6 Komisja Europejska, *Pokonywanie przeszkód w regionach przygranicznych. Podsumowanie wyników internetowych konsultacji społecznych. 21 września–21 grudnia 2015 r.*, 2015, s. 36.

na pełną publikację odpowiedzi (zgodę wyraziło 30% ankietowanych), zezwolić na anonimową publikację odpowiedzi (skorzystało z tego 46% respondentów), można było także odmówić publikacji udzielonych odpowiedzi i zezwolenia na ich wykorzystanie w celach analitycznych (23% respondentów z tego skorzystało).

Wszystkie 623 nadesłane odpowiedzi zostały wykorzystane do opracowania raportu. Nie wykorzystano na tym etapie materiałów nadesłanych przez elektroniczną skrzynkę pocztową. Posiadały one naturę zróżnicowaną w zakresie formy i treści, co miało wpływ na uniemożliwienie wykonania zestawienia z odpowiedziami wykazanymi w ankiecie. Dodatkowo odpowiedzi osób, które wyraziły zgodę na publikację, znajdują się na stronie internetowej DG Regio.

2. Istota problemu

Głównym celem przeprowadzenia badań było rozpoznanie aktualnie występujących przeszkód w regionach przygranicznych wpływających na wzajemne relacje i jakość współpracy pomiędzy społecznościami oraz równoległe wskazanie na możliwe sposoby ich rozwiązania. Opisany raport stanowi jeden z trzech filarów działań pod nazwą „Przegląd współpracy transgranicznej”. Pozostałe dwa zaplanowane do kontynuacji do końca roku 2017 dotyczą stworzenia rejestru przeszkód wraz z obrazującymi je studiami przypadku oraz cyklu warsztatów podejmujących temat przeszkód i koncepcji rozwiązań w działalności euroregionalnej.

Analiza problemów została przeprowadzona w rozdziale 3, trój etapowo: najpierw przedstawiono ogólny zarys odpowiedzi, następnie analizie poddano określone trendy, na końcu każda kategoria przeszkód poddana została szczegółowej analizie. Częścią osobną jest prezentacja zidentyfikowanych przeszkód wraz z propozycjami ich rozwiązania.

Respondenci wymienili przeszkody, tj.: bariery prawne i administracyjne, językowe, trudności wynikające z dostępności fizycznej, różnice gospodarcze, stopień zainteresowania władz publicznych współpracą zagraniczną, różnice społeczne i kulturowe, brak zaufania i inne przeszkody. Częstotliwość występowania przeszkód podano w tabeli 2.

Tabela 2. Częstotliwość występowania przeszkód

Przeszkoda	Częstotliwość występowania (%)
Bariery prawne i administracyjne	53
Bariery językowe	38
Trudności wynikające z dostępności fizycznej	32
Różnice gospodarcze	29
Stopień zainteresowania władz publicznych współpracą zagraniczną	29
Różnice społeczne i kulturowe	20
Inne przeszkody (np. brak dostępu do informacji, brak wspólnych ram dla współpracy, brak dostępu do danych, media)	14
Brak zaufania	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu Komisji Europejskiej.

W raporcie analizowane są wymienione wyżej przeszkody według ogólnego typu respondentów. Utrudniony dostęp fizyczny jest problemem dla osób prywatnych, organów publicznych i organizacji, nie jest problemem dla firm. Bariery językowe stanowią natomiast przeszkodę dla organizacji i organów publicznych, mniejszą dla firm i osób fizycznych. Brak zainteresowania współpracą przez władze publiczne podkreślany jest głównie przez osoby prywatne i organizacje.

W dalszej części badane są wskazywane problemy w korelacji do częstotliwości przekraczania granicy. Główny wniosek jest taki, że im częściej osoba przekracza granicę, tym rzadziej wskazuje problem „brak zaufania”. Podobna zależność występuje w przypadku barier językowych, różnic kulturowych i społecznych. Natomiast odwrotna zależność występuje w odniesieniu do problemu „bariery prawne i administracyjne”, który intensyfikuje się wraz ze wzrostem częstotliwości przekraczania granicy.

Analiza podawanych problemów we współpracy transgranicznej w odniesieniu do celu przekraczania granicy nie dała jednoznacznych odpowiedzi. Bariery administracyjne i prawne występują w każdej z kategorii, brak zaufania dla osób przekraczających granicę w celu odwiedzin rodziny i znajomych nie jest wymieniany, natomiast te osoby podają jako problem brak zainteresowania ze strony organów publicznych.

Rozdział 4 raportu to opis przeszkód i zaproponowanych rozwiązań. Każdy z respondentów mógł wybrać i opisać do trzech przeszkód, które jego zdaniem stwarzają najwięcej problemów oraz miał możliwość podać propozycję ich rozwiązań. Najczęściej wskazywanymi problemami są bariery prawne i administracyjne i one są omawiane w pierwszej kolejności. Respondenci wskazali, że te przeszkody utrudniają podjęcie pracy po drugiej stronie granicy. Zalicza się do nich: nieuznawanie wykształcenia i kwalifikacji, różnice w ubezpieczeniach społecznych, systemach emerytalnych, podatkowych, złożoność procedur administracyjnych, brak wiedzy po stronie organów państwowych na temat pracowników transgranicznych oraz przepisów dotyczących telepracy. Podobne problemy wskazywali przedsiębiorcy, wymieniając różnice w normach technicznych i przepisach dotyczących produktów i usług, podnoszona była też kwestia informacji i świadomości odnośnie do przepisów prawnych i administracyjnych.

Wskazywano też na brak kompatybilności pomiędzy administracją krajową, problemami w przekazywaniu informacji pomiędzy systemami. Podkreślano niepewność rozwiązań transgranicznych rozumianych jako kompetencje prawne i administracyjne utrudniających nawiązywanie szerszej współpracy. Respondenci wskazywali, że mieszkańcy regionów przygranicznych są klientami w gorszym położeniu ze względu na bankowość (problemy z zakładaniem kont), telekomunikację i pocztę (opłaty roamingowe, blokowanie geograficzne, opłaty pocztowe), świadczenia zdrowotne (brak koordynacji i informacji na temat dostępu do świadczeń, brak w bliskiej odległości pogotowia i służb ratowniczych), sektor transportu (różne ceny i systemy biletów, trudności przy rejestracji samochodu).

Raport wskazuje na rozwiązania tych problemów, tj.: promowanie głębszego ujednoczenia ram regulujących i porozumień, większą elastyczność i więcej wzajemnych umów, wzmocnienie kompetencji, przekazywanie pełniejszych informacji, lepszą koordynację i harmonizację wdrażania postanowień regulacyjnych, elastyczność w kwestii wdrażania przepisów krajowych i regionalnych.

Niektórzy respondenci proponowali, aby np. wdrażano projekty pilotażowe poza krajowymi ramami regulacyjnymi. Ankietowani rozważali również kontynuację rozwoju takich struktur, jak euroregiony, poprzez zwiększone finansowanie i poszerzanie uprawnień. Niektórzy wskazywali, że są to struktury zbyt małe, aby mogły sprostać obecnym wyzwaniom i dlatego typowali konieczność utworzenia nowych struktur.

Bariery językowe mają wpływ na różne grupy, dlatego respondenci utrzymywali, że należy je rozwiązywać systemowo, poprzez zwiększenie podaży i dostępności kursów i szkoleń, jak i popytu, czyli pracy nad motywacją i zainteresowaniem nauką języka sąsiadów. Rozwiązaniem jest również szeroki program wymiany językowej, wsparcie finansowe na ustawiczną naukę języków. Nauce języka powinno towarzyszyć poznanie kultury, tradycji, norm społecznych sąsiada. Podkreślano również znaczenie utrzymania języka mniejszości. Opinie na temat używania języka trzeciego, np. angielskiego, w kontaktach transgranicznych, są zróżnicowane.

Problemy z dostępnością fizyczną można rozwiązać poprzez zwiększenie liczby przejść granicznych, organizację transportu publicznego. Natomiast stopień zainteresowania władz publicznych współpracą transgraniczną można zmienić przez podnoszenie świadomości lokalnych i regionalnych polityków na temat korzyści wynikających z tej współpracy, pobudzanie relacji, wymiany na poziomie osobistym, jak i urzędowym.

Problem rozwiązania problemów wynikających z różnic gospodarczych nie został wskazany w sposób jednoznaczny przez respondentów. Można jednak wyróżnić pewne kierunki działań, np. rozwój tej strony granicy, która wykazuje mniej możliwości, wykorzystywanie polityk budżetowych będących zachętą dla firm, tworzenie systemu zwrotów podatkowych na szczeblu krajowym i transgranicznym.

Brak zaufania, różnice kulturowe i społeczne mogą być rozwiązane poprzez realizację wymian, projektów międzykulturowych, edukacyjnych. Respondenci wskazywali na rolę mediów w promocji kultury sąsiadów.

W rozdziale 5 respondenci wypowiadali się na temat swojej oceny współpracy transgranicznej. Dla 66% ankietowanych jest to szansa, dla pozostałych przeszkoda lub fakt bez znaczenia. Na pytanie o jakość współpracy transgranicznej w ciągu ostatnich 10 lat aż 66% respondentów zauważyło, że się rozwinęła, jedna piąta miała przeciwne zdanie.

Do głównych czynników poprawy współpracy zaliczono wzrost zainteresowania i świadomości korzyści ze współpracy, wzrost kompetencji w zakresie koordynacji współpracy, większą liczbę wydarzeń transgranicznych, więcej możliwości finansowania. Poprawy wymaga poziom zainteresowania współpracą, a unijne procedury uzyskania dofinansowania są zbyt skomplikowane. W rozdziale 6 zawarte są wnioski z badania, gdzie wskazano na istnienie przeszkód we współpracy transgranicznej wykraczających poza możliwości programu Interreg, stwarzając obszar wyzwań. W wielu przypadkach respondenci podali możliwe sposoby likwidacji przeszkody bądź jej ograniczenia, dając nadzieję na ich usunięcie w dłuższej perspektywie.

W dalszej kolejności pracy nad problemami we współpracy transgranicznej głębszej analizie poddane zostaną przeszkody prawne i administracyjne, a efektem końcowym będą konkretne zalecenia zaplanowane na rok 2017. Za podstawowe uwarunkowanie dla rozwoju działań transregionalnych uznać należy znajomość języka sąsiadów, wpływającą na wiedzę o realiach społecznych i kulturowych. Relatywnie mała liczba opinii na temat braku

zaufania jako przeszkody może być pozytywnym odniesieniem i szansą dalszego rozwoju współpracy. Jako ostrzeżenie należy potraktować opinie na temat braku zainteresowania współpracą organów publicznych z sugestią zintensyfikowania dialogu.

Szeroko opisane przeszkody i możliwości ich rozwiązania przez respondentów uznane są przez DG Regio jako zachęta do dalszego rozwoju współpracy transregionalnej i transgranicznej w Europie.

3. Wyłonienie istotnych kwestii i krytyka

Raport stanowi logiczną całość, począwszy od wyjaśnienia zasadności jego przeprowadzenia, zastosowanej metodologii, odpowiedzi respondentów w odniesieniu do zidentyfikowanych problemów we współpracy transgranicznej, wykazania propozycji ich rozwiązania, na wnioskach kończąc. Odpowiedzi respondentów zobrazowane są również graficznie za pomocą tabel, wykresów słupkowych, kołowych, uzupełnionych o wielkości procentowe. Cennym elementem raportu są cytaty z wypowiedzi respondentów pokazujące dokładne intencje i rozumienie problemu czy też jego rozwiązania.

Natomiast w rozdziale 4, gdzie prezentowane są zidentyfikowane przeszkody oraz propozycje ich rozwiązań, brakuje wyrazistości w prezentacji tego materiału. Można zaproponować zestawienie tabelaryczne z podziałem na problemy i ich rozwiązania. Forma opisu, zdaniem autorów publikacji, nie była odpowiednio dobrana i stanowi przeszkodę w dalszym wykorzystywaniu badania dla poprawy jakości współpracy transgranicznej.

4. Wnioski ogólne i implikacje

Badanie przeprowadzone przez DG Regio jest cennym materiałem, który zaangażował 623 podmioty do wypowiedzi na temat problemów we współpracy transgranicznej w Europie. Raport posiada logiczną strukturę, opisuje metodologie badań, ich wyniki oraz podsumowanie. Jednakże odpowiedzi podane w badaniu przez respondentów nie są zaskoczeniem dla autorów publikacji i nie wnoszą nic nowego. Wymienione przeszkody są dobrze znane przez podmioty zaangażowane we współpracę transgraniczną czy ponadnarodową w województwie lubuskim. Już w 2013 r. Euroregion „Sprewa–Nysa–Bóbr” opracował i przyjął „Plan działania i rozwoju euroregionu „Sprewa–Nysa–Bóbr” na lata 2014–2020⁷. Dokument zawiera diagnozę społeczno-gospodarczą euroregionu, analizę SWOT, cele rozwoju i zakres działań, warunki ramowe wdrożenia koncepcji rozwoju i działań oraz aspekty przyszłej współpracy w euroregionie. Analiza tego i innych opracowań wzbogaciłyby przygotowanie powyższego raportu.

Analiza przedstawiona na poziomie ogólności, czyli europejskim, jest w opinii autorów publikacji w niewielkim stopniu przydatna dla euroregionów województwa lubuskiego. Aby kierunkować rozwój współpracy transgranicznej, należy zidentyfikować szczegółowe,

7 B. Ślusarz, J. Neumuller, *Plan działania i rozwoju Euroregionu „Sprewa–Nysa–Bóbr” na lata 2014–2020*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w Zielonej Górze, Zielona Góra 2014.

wspólne problemy, określić cele partnerów transgranicznych wynikające z celów działania, ich rezultaty i wskaźniki.

Przedstawiony raport może stanowić zachętę dla Komisji Europejskiej, gdyż wynika z niego zasadność kontynuacji programów Interreg. Badanie i raport pokazują ogólne problemy występujące w realizacji projektów partnerskich. Obecnie można zaobserwować wzrost zainteresowania rolą kultur w osiągnięciu sukcesu ekonomicznego, a przecież niwelowanie różnic w rozwoju regionów to kluczowa polityka Unii Europejskiej. Istniejące narodowe różnice kulturowe mogą prowadzić do powstawania wielu barier efektywnej współpracy, ale również przyczyniać się do budowania wspólnej rzeczywistości. Szansą na dalszą dobrą współpracę transgraniczną jest aktualna perspektywa finansowa Unii Europejskiej 2014–2020 oraz kolejne nowe perspektywy⁸.

Bibliografia

- Centralny Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich, Serwis programów EWT i EIS, www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/przeczytaj-o-programach/.
- European Commission, <https://ec.europa.eu/eusurvey/home/about>.
- Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych. Nowelizacja, <http://docplayer.pl/7365320-Europejska-karta-regionow-granicznych-i-transgranicznych-nowelizacja.html>, Gronau, 2004.
- Komisja Europejska, *Pokonywanie przeszkód w regionach przygranicznych. Podsumowanie wyników internetowych konsultacji społecznych. 21 września–21 grudnia 2015 r.*, 2015.
- Ślusarz B., Neumuller J., *Plan działania i rozwoju Euroregionu „Sprewa–Nysa–Bóbr” na lata 2014–2020*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w Zielonej Górze, Zielona Góra 2014.
- Ślusarz B., Stankiewicz D., *Wielokulturowość na pograniczu polsko-niemieckim w świetle wykorzystania funduszy pomocowych Unii Europejskiej na przykładzie województwa lubuskiego*, w: *Polska w Unii Europejskiej i globalnej gospodarce*, red. nauk. M. Gorynia, S. Rudolf, IX Kongres Ekonomistów Polskich, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2014.
- Urząd Statystyczny we Wrocławiu, *Euroregiony na granicach Polski*, <http://wroclaw.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/euroregiony-na-granicach-polski-2007,8,1.html#>, Wrocław 2007.

Overcoming obstacles in border regions in the context of the report of the European Commission

SUMMARY

In the publication the European Commission's report on tackling obstacles in border regions that affect the quality of cooperation, discusses the substance of the problem, analyzing current obstacles, identify-

8 B. Ślusarz, D. Stankiewicz, *Wielokulturowość na pograniczu polsko-niemieckim w świetle wykorzystania funduszy pomocowych Unii Europejskiej na przykładzie województwa lubuskiego*, w: *Polska w Unii Europejskiej i globalnej gospodarce*, red. nauk. M. Gorynia, S. Rudolf, IX Kongres Ekonomistów Polskich, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa 2014, s. 257–271.

ing relevant issues, and presenting general findings. Legal and administrative barriers, language barriers, physical accessibility, economic differences, public authorities' interest, social and cultural differences, lack of trust are among the most common problems. The report also suggests solutions to these problems. The study conducted by DG Regio is a valuable resource that has involved 623 actors in cross-border cooperation in Europe. According to the authors, the analysis presented at this general level, at the European level, is not fully useful for Euroregions in lubuskie. Specific cross-border issues need to be identified in order to guide the development of cross-border cooperation, to define the objectives of specific cross-border partners, resulting from the objectives of the action, their results and indicators.

KEYWORDS

cross-border cooperation, European Commission's, euroregions

Translated by Bogdan Ślusarz

